

Miljöutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av avfallslagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av avfallslagen (RP 166/2025 rd): Ärendet har remitterats till miljöutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig Eini Lemmelä, miljöministeriet
- gruppchef Mika Heinonen, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland
- specialsakkunnig Tuulia Innala, Finlands Kommunförbund
- ledande expert Marja Ola, Finsk Handel rf
- verkställande direktör Mika Surakka, Sumi Oy
- verkställande direktör Pekka Tommola, Finlands Förpackningsproducenter Ab
- ombudsman Pekka Tsupari, Suomen SUP-Tuottajayhteisö Oy
- verkställande direktör Pasi Nurminen, Suomen Palautuspakkaus Oy.

Inget yttrande av

- Lidl Suomi Ky.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att avfallslagen ändras.

I propositionen föreslås det att producentens kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk ändras i fråga om vissa åtgärder som kommunerna genomför för att förebygga nedskräpning och för uppstädning. Enligt proposition ska de ersättningar som producenterna betalar till kommunerna i regel grunda sig på en fast årlig kostnad per invånare. Det föreslås också ändringar i ersättningsförfarandet. Dessutom föreslås det att producentens kostnadsansvar ska utvidgas så att det omfattar förhindrande av och uppstädning efter nedskräpning som orsakas av niko-
tinpåsar. Ändringarna beror på nationella behov.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2026.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Bakgrund

Vid genomförandet av producentens kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk har man noterat att förfarandet i samband med anmälan av kommunernas kostnader och ersättningen av kostnaderna medför mycket arbete för NTM-centralen i Birkaland. Enligt NTM-centralen i Birkaland påverkades arbetsmängden av det stora antalet parter kombinerat med att ärendet administrerades utan ett elektroniskt system för beslut och tillkännagivande för administrationen. Arbetsbördan har också ökat på grund av att tobaksproducenterna har bestridit de kostnader som kommunerna uppgett för insamling av tobaksavfall och för rådgivning och information i anslutning till den. De kommuner som uppgett sådana kostnader ombads därför separat lämna in yttranden, varefter man närmare bedömde om de kostnader som uppgetts var korrekta, nödvändiga och rimliga.

Kommunerna orsakas även kostnader för genomförandet av regleringen till följd av insamlingen, sammanställningen och anmälan av kostnadsuppgifterna. Kommunernas kostnadsuppföljning har inte utformats för att följa upp kostnaderna för avfallshanterings- och uppställningsåtgärder som omfattas av producentansvaret, vilket försvårar sammanställningen av de kostnadsuppgifter som ska anmälas. Till exempel kan prissättningen av renhållningsåtgärder i de avtal mellan kommunen och tjänsteproducenten som gäller underhåll av allmänna områden gälla en arbetshelhet som är mer omfattande än producentens kostnadsansvar. Dessutom är det ofta olika enheter inom kommunen som ansvarar för underhållet av olika områden och för informationsåtgärder. Det finns även kommunala skillnader i den ekonomiska uppföljningen, vilket gör det svårare att utveckla en gemensam praxis för kostnadsuppföljning.

Ett ersättningssystem baserat på de faktiska kostnader som kommunerna uppger medför en regleringsbörda även för producentsammanslutningarna och därmed för de enskilda producenterna. De kostnader som producentansvaret medför uppkommer till följd av att producenten går med i en producentsammanslutning, betalar producentavgifter och till producentsammanslutningen rapporterar om de produkter som producenten släppt ut på marknaden. Producenterna har haft svårt att på förhand uppskatta hur stora de ersättningar som ska betalas kommer att bli, vilket har gjort det svårare att överföra de kostnader som regleringen medför till produktpriserna.

Miljöutskottet betonade i sitt betänkande om en proposition (MiUB 14/2022 rd — RP 141/2022 rd) att en uppföljningsgrupp är ett centralt verktyg för att producentansvaret ska bli kostnadseffektivt. Utskottet ansåg det vara viktigt att uppföljningsgruppen får i uppgift att följa hur regleringen fungerar och utveckla god praxis särskilt när det gäller kommunernas insamlings- och uppställningsåtgärder samt rådgivning och information i anslutning till dem.

Sammantaget anser miljöutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar, men med följande kommentarer.

Betänkande MiUB 12/2025 rd

De viktigaste syftena med propositionen

Ett centralt mål med propositionen är att minska den regleringsbörda som genomförandet av producenternas kostnadsansvar för vissa plastprodukter för engångsbruk medför för tillsynsmyndigheten och kommunerna. För att minska det administrativa arbetet föreslås det i propositionen att det kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk som producenten har när det gäller kommunala avfallshanterings- och uppställningsåtgärder i regel ska baseras på en fast årlig kostnad per invånare. Tillsynsmyndigheten är för närvarande NTM-centralen i Birkaland, men uppgiften överförs till det nya Tillstånds- och tillsynsverket den 1 januari 2026. Ändringsförslaget är motiverat och värt att understöda.

Utskottet anser det också viktigt att propositionen syftar till att förebygga och minska den nedskräpning som orsakas av nikotinpåsar. I propositionen föreslås det att förhindrande av och uppstädning efter nedskräpning till följd av nikotinpåsar börjar omfattas av producentens kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk. Detta bör anses motiverat också med hänsyn till målet om likabehandling av producenter av produkter som orsakar nedskräpning och till principen om att förorenaren betalar. Det föreslås att en ersättning baserad på en fast årlig kostnad per invånare även ska tillämpas på producentens kostnadsansvar när det gäller information och rådgivning om tobaksprodukter och det avfall som dessa orsakar. Det föreslås dock inte att den fasta årliga kostnaden per invånare ska tillämpas på anskaffning av insamlingskärl för tobaksavfall, utan producenten ska ersätta kommunerna för anskaffningen enligt de faktiska kostnaderna. Också kostnadsansvaret för den som producerar nikotinpåsar ska baseras på en fast årlig kostnad per invånare.

Att ersättningarna som producenterna betalar till kommunerna i huvudsak baseras på en fast årlig kostnad per invånare bedöms minska den administrativa börda som ersättningsförfarandet medför för tillsynsmyndigheten. Bördan bedöms annars öka avsevärt efter den 31 december 2025, då övergångsperioden för genomförandet av direktivet upphör och ersättningarna helt skulle baseras på de faktiska kostnader som kommunerna uppger. I en lösning som baseras på en fast årlig kostnad per invånare behöver Tillstånds- och tillsynsverket inte bedöma om de kostnader som kommunerna uppger är godtagbara, med undantag för anskaffningskostnaderna för insamlingskärl för tobaksavfall. En fast årlig kostnad per invånare underlättar även upprättandet av ersättningsbeslut, eftersom det förenklar uträkningen av de ersättningar som de enskilda producentsammanslutningarna och producenterna ska betala och de enskilda kommunerna ska få. Till den del den ersättning som producenterna betalar till kommunerna grundar sig på en fast årlig kostnad per invånare, kan Tillstånds- och tillsynsverket också fatta beslut om ersättningarna utan att höra parterna, om det inte finns en särskild grund för hörande. Utskottet konstaterar att producentsammanslutningarna anser att övergången till en fast ersättning per invånare är förståelig och motiverad, eftersom den förbättrar förutsägbarheten.

Enligt utredning till utskottet är avsikten att i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/904 om minskning av vissa plastprodukters inverkan på miljön, det så kallade SUP-direktivet, besluta om storleken på och fördelningen av den fasta årliga kostnaden per invånare på ett öppet sätt mellan de berörda aktörerna. För detta ändamål ska miljöministeriet ordna förhandlingar med de centrala producentsammanslutningarna och Finlands Kommunförbund. Vid fastställandet av den fasta årliga kostnaden per invånare ska uppgifter om kommunernas

Betänkande MiUB 12/2025 rd

kostnader användas som grund. Utskottet anser det viktigt att storleken på den fasta årliga kostnaden per invånare och dess fördelning mellan olika åtgärder bestäms på ett rättvist och öppet sätt.

Övergångsperioden enligt den ändring av avfallslagen som gjorts för att genomföra SUP-direktivet löper ut vid utgången av 2025. Den nu föreslagna lagändringen avses träda i kraft genast efter det att övergångsperioden har löpt ut, det vill säga den 1 januari 2026. Producentens kostnadsansvar för nikotinpåsar ska dock enligt en särskild övergångsbestämmelse börja tillämpas först efter en ettårig övergångsperiod. Övergångsperioden bör anses motiverad för att producenterna av nikotinpåsar ska hinna organisera sig i en producentsammanslutning eller registrera sig i producentregistret innan producentansvaret börjar tillämpas.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Miljöutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 166/2025 rd utan ändringar.

Helsingfors 26.11.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Jenni Pitko gröna
vice ordförande Pinja Perholehto sd
medlem Marko Asell sd
medlem Eveliina Heinäluoma sd
medlem Petri Huru saf
medlem Christoffer Ingo sv
medlem Vesa Kallio cent
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Johan Kvarnström sd
medlem Merja Rasinkangas saf
medlem Tere Sammallahti saml
medlem Sara Seppänen saf
ersättare Janne Jukkola saml.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.